

Til

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Fra

Østfold fylkeskommune

Høringssvar til ekspertutvalgets rapport fra Østfold fylkeskommune

Østfold fylkeskommune har behandlet ekspertutvalgets rapport i sitt møte 19.4.18, og ønsker å gi uttalelse. Viken fellesnemnd vil også avgi høringssvar.

Innledende kommentarer

- Østfold fylkeskommune mener at ekspertutvalgets forslag til oppgaveoverføring, regionreformen generelt og en ny fylkesstruktur, nå danner grunnlag for en substansiell oppgaveoverføring til fylkeskommunene. Østfold fylkeskommune ber om at oppgaver overføres fylkeskommunene som foreslått av ekspertutvalget, og at man utreder tema ekspertutvalget har pekt på i det videre arbeidet.
- Østfold fylkeskommune mener at ekspertutvalgets arbeid og konklusjon om oppgaveoverføring er viktig for utviklingen av de nye fylkeskommunene, og for å skape et sterkt folkevalgt nivå mellom kommune og stat. Ekspertutvalgets forslag vil også bety en reell og substansiell styrking av fylkeskommunens samfunnsutviklerrolle.
- Østfold fylkeskommune mener at en overføring av oppgaver fra stat til fylkeskommunene kan bidra til avbyråkratisering, mer effektiv oppgavefordeling, styrking av sammenhenger mellom oppgaver og gjennom dette mer effektive tjenester til innbyggerne.
- Østfold fylkeskommune forutsetter en helhetlig behandling av forslagene fra ekspertutvalget, og ber om at saken behandles så raskt som mulig. Østfold fylkeskommune forventer at Regjeringen gir Stortinget muligheten til en samlet vurdering av oppgaveoverføringene, og at Stortinget følger opp slik at fylkeskommunene kan planlegge med en størst mulig samlet, avklart og finansiert oppgaveportefølje fra 1.1. 2020.
- I Regionreformens behandling i Stortinget ble vedtak om oppgaveoverføring gjort, blant annet på Sams veiadministrasjon og næringsoppgaver. Østfold fylkeskommune forutsetter at Regjeringen aktivt følger opp at disse vedtakene faktisk effektueres etter intensjonen.

Østfold fylkeskommune mener generelt at ekspertutvalget har gjort en meget god jobb. Rapporten fremstår ryddig, tydelig og med konsistente konklusjoner. Ekspertutvalget har fulgt prinsippene for oppgavefordeling, og har på en god måte synliggjort oppgaver som bør overtas av fylkeskommunene.

Østfold fylkeskommune støtter at generalistkommuneprinsippet er lagt til grunn for utvalgets arbeid, og ser det naturlig at mange oppgaver er like for de nye fylkeskommunene. Likevel ønsker Østfold fylkeskommune å fremheve at nye Viken fylkeskommune med sin størrelse og faglige kraft også kan ivareta særskilte oppgaver.

Statsforvaltningen er generelt sektoriserte, og i vurderinger vil de i hovedsak stå i sine fagfelt. Østfold fylkeskommune vil derfor understreke at det er viktig at kommunaldepartementet i høringen tar et særskilt ansvar for å behandle oppgavene tverrfaglig og se de i en helhet.

Når man vurderer om fylkeskommunene er egnet til å overta oppgaver, må man legge til grunn at det i regionreformarbeidet skjer en vesentlig fornying og utvikling av fylkeskommunene som organisasjon og av rollen de skal ha. Det er i lys av fremtidens fylkeskommuner man må vurdere om fylkeskommunene er egnet til å ha nye oppgaver.

Behandling av saken

De tre fylkeskommunene Akershus, Buskerud og Østfold behandler høringssaken i sine respektive fylkesutvalg og fylkesting etter at Viken fellesnemnd har behandlet saken. De tre fylkeskommunenes høringssvar er i hovedtrekk sammenfallende med uttalelsen fra Viken fellesnemnd, men fordyper seg også i fylkesspesifikke tema og belyser disse. Til sammen vil høringen fra Viken fellesnemnd, Akershus, Buskerud og Østfold danne en helhet. Disse høringssvarene ses i sammenheng.

Kommentarer til ekspertutvalgets spesifikke forslag

Østfold fylkeskommune støtter ekspertutvalgets forståelse av sitt oppdrag og prinsipper de har lagt til grunn. Regionreformen kan, forutsatt en bred gjennomføring av ekspertutvalgets forslag, betegnes som en demokrati-, samordnings-, effektiviserings-, og nærhetsreform.

Gjennom en reform, som gir fylkeskommunene flere oppgaver og en større rolle i samfunnsutviklingen, kan fylkeskommunene utvikle seg til en sterk partner og veileder for kommunene. Fylkeskommunene kan dele fagkompetanse og bidra i kommunenes utviklings- og planarbeid. Denne rollen har de i dag, men flere oppgaver vil styrke rollen vesentlig. Fylkeskommunene har en unik mulighet til å bygge tverrsektorielle satsinger og se virkemidler i sammenheng. Gjennom dette kan regional politikk skapes og i større grad se virkemidler i sammenheng, og dermed mer effektivt styrke samfunnsutviklingen og løse kompliserte samfunnsutfordringer.

Gjennom oppgaver som har tydeligere konfliktdimensjon og mer helhetlig interesse i befolkningen, styrkes fylkeskommunenes legitimitet og oppmerksomheten om forvaltningsnivået. Tydeligere

oppgaver og ansvarsområder gir en tydeligere forvaltning, økt interesse og engasjement. Dette vil bidra til å styrke demokratiet og forvaltningsnivåets evne til å **fylle samfunnsutviklerrollen**.

Østfold fylkeskommune støtter ekspertutvalgets forståelse og videreutvikling av retningslinjer for oppgavefordeling mellom forvaltningsnivåene. Disse retningslinjene bør også ligge til grunn for Stortingets behandling av ekspertutvalgets forslag. Gjennom å se ekspertutvalgets forslag samlet, og i lys av utviklingen som skjer i fylkeskommunene i regionreformarbeidet, kan man legge til rette for mer koordinert offentlig virkemiddelbruk og demokratisering.

Næring, kompetanse og integrering

Fylkeskommunene har allerede i dag omfattende oppgaver innen næring og kompetanse og jobber tett med kommuner, organisasjoner, næringsliv og FoU-sektoren for å skape positiv utvikling. Men fylkeskommunenes virkemidler er varierende i styrke og omfang. Flere og sterkere virkemidler vil øke mulighetene et mer effektivt samspill enn i dag. Regionene kjenner best til de utfordringene og konkurransefortrinnene næringslivet i deres område har. Med overføring av oppgaver, finansielle virkemidler og mandat kan de nye fylkeskommunene ta helhetlig grep om innovasjonspolitikken og innovasjonssystemene i sine regioner, og ta tydeligere ansvar for å bidra til den nasjonale konkurransekraften.

I en omskiftelig tid, hvor Norge har store omstillingsbehov, er det tette samarbeidet mellom fylkeskommunene, næringslivet og utdanningssektoren avgjørende for å skape arbeidskraft med kompetanse tilpasset fremtidens behov. Regionalt samspill om innhold og dimensjonering av opplæringstilbud gir bedre arbeidskraft for arbeidslivet, mulighet til å tilpasse utdanning til behov og dermed jobbmuligheter til innbyggerne. Fylkeskommunenes rolle er i denne sammenheng avgjørende, og bør styrkes. Gjennom bedre regional tilpassing av kompetansetilbudet styrkes regioner og næringsliv vesentlig.

Økte oppdrag fra fylkeskommunene til Innovasjon Norge

Forslaget er fornuftig fordi Innovasjon Norge (IN) allerede jobber tett mot bedriftene i hele Viken, og det vil være gunstig for den helhetlige næringsutviklingen at tiltak både i sentrale strøk og distrikt er knyttet til det samme oppdragsbrevet fra fylkeskommunene. Forslaget vil også fremme et mye tettere samarbeid mellom IN og fylkeskommunene, bedre ressursbruk og fordeling totalt sett.

Fylkeskommunale strategier og prioriteringer vil komme tydeligere fram i INs arbeid, noe som vil sikre at flere ressurser går til tiltak som gir størst mulig samfunnsmessig effekt. Et forsterket oppdragsgiveransvar til fylkeskommunene vil styrke Innovasjon Norges regionale relevans, gi bedre og mer tilpassede virkemidler - og dermed bidra til å utløse det regionale potensialet og styrke regionenes konkurransefortrinn gjennom bedriftsrettet innsats.

Økt fylkeskommunalt eierskap i IN vil gi større muligheter til påvirkning av IN også som en sentral aktør. Dette vil sikre bedre samhandling og samsvar i virkemiddelbruken, noe som igjen styrker næringslivet.

Styrking av fylkeskommunenes virkemidler for forskning (RFF)

Forslaget er fornuftig fordi det vil gi større mulighet til å styre forskningsmidler mot Vikens regionale styrker og satsningsområder, med næringsutvikling som formål. Evalueringen av Regionale forskningsfond (RFF) har vist at fylkeskommunene ikke står tilbake for Forskningsrådet når det gjelder evnen til å forvalte midler til finansiering av forskningsbaserte innovasjonsprosjekter med høy kvalitet. RFF har også fordel av å være nærmere kundene/søkerne og kjenner det regionale næringslivets behov. Dermed kan man lettere mobilisere næringslivet og apparatet rundt, og løpende følge opp pågående prosjekter.

Videreutvikling av RFF vil være et viktig virkemiddel for å løfte regional næringsutvikling og gjøre kunnskapsproduksjonen mer relevant og effektiv. En oppskalering av RFF vil også gi mer helhetlige, kunnskapsbaserte og kraftfulle utviklingsstrategier som svarer opp regionens behov.

Østfold fylkeskommune savner for øvrig en dimensjon i ekspertutvalgets perspektiv på RFFs rolle, nemlig som driver av innovasjon også i offentlig sektor. Både i lys av Perspektivmeldingen, forskningsrådets nye strategi for innovasjon i offentlig sektor, burde det være tydelig at rollen som samfunnsutvikler i regional kontekst i stor utstrekning også dreier seg om offentlig sektor.

Siva overføres til fylkeskommunene

Forslaget er fornuftig fordi det vil gi mulighet for en mer helhetlig styrking av innovasjonssystemet når innovasjonsselskap, inkubatorer, næringshager og andre viktige innovasjonsaktører støttes gjennom den samme offentlige virkemiddelaktøren – fylkeskommunen. Fylkeskommunene har allerede engasjement, og i noen tilfeller også eierskap, i innovasjonsselskaper og næringshager. Fylkeskommunene har lang erfaring med å utvikle og forvalte egne store eiendomsporteføljer og styre utviklingsressurser effektivt. Fylkeskommunene vil legge til grunn at finansiering og drift av inkubatorer, innovasjonsselskaper og næringshager må være langsiktig og forutsigbar.

Ansvar for IBU-midlene overføres til fylkeskommunene

Forslaget er fornuftig fordi det vil gjøre Investering og Bedriftsutvikling (IBU) i landbruket mer sidestilt med annen bedriftsutvikling, ved at Innovasjon Norge forvalter virkemiddelet på oppdrag fra fylkeskommunene. En samordnet virkemiddelbruk, der fylkeskommunene får mulighet til lokal prioritering og oppfølging, vil kunne gi gode ringvirkninger for aktuelle bransjer.

Tilrettelegging av bredbåndsutbygging

Forslaget om at fylkeskommunene skal få i oppgave å samordne utbyggingen av bredbånd i eget fylke er fornuftig fordi arbeidet er tett knyttet til fylkeskommunenes arbeid med nærings- og bostedsutvikling og gir økt mulighet til å jobbe helhetlig med dette.

Tilrettelegging for et styrket EU/EØS- og nordisk regionalt engasjement

Forslaget om at departementet og direktoratene styrker sitt europapolitiske samarbeid med fylkeskommunene er fornuftig og gunstig for regionens muligheter for internasjonalt samarbeid. Det gir mulighet til å se de ulike arenaene i sammenheng og bruke dem mer effektivt. De lokale og regionale utviklingsaktørene trenger mer kunnskap om - og fokus på - mulighetene som ligger i internasjonalt samarbeid. En sterk fylkeskommune vil kunne hjelpe dem godt på vei både med

finansielle og rådgivende virkemidler. Samarbeidet med statlige aktører bør fokuseres rundt de regionale styrkene og bygge opp under dem.

Kompetanse

Ekspertutvalget beskriver kompetansepolitikk som politikk for utvikling, mobilisering og anvendelse av kompetanse i samfunns- og arbeidslivet. Kompetansepolitikken ligger i skjæringspunktet mellom utdannings-, arbeidsliv-, integrering-, nærings- og regionalpolitikken. Forslaget om å se kompetansevirkemidler sammen med arbeidslivstiltak og integrering, og som en del av regionalpolitikken er fornuftig fordi det setter fylkeskommunene i stand til å fylle en sterkere regional utviklingsrolle og effektivt håndtere utfordringer og muligheter regionalt. Dette er også noe av bakgrunnen for at fylkeskommunene har fått i oppdrag å utvikle regionale kompetansepolitiske strategier.

Nasjonale myndigheter bør tydeliggjøre fylkeskommunenes ansvar og myndighet i den regionale kompetansepolitikken overfor statlige aktører i regionen (for eksempel Innovasjon Norge og NAV).

Når det gjelder overføring av Statpeds oppgaver, vil et regionalt folkevalgt nivå kunne sikre omfang av tjenesten slik at tilbudet beholdes og videreutvikles.

Karriereveiledning

Karriereveiledning får økende viktighet fremover. Dagens ansvarsfordeling er for fragmentert. Forslagene om overføring av oppgaver innenfor næringsrettet opplæring, karriereveiledning og etter- og videreutdanning er fornuftig fordi de vil styrke fylkeskommunenes mulighet til å lykkes som regionale samfunnsutviklere på tvers av sektorer og gi dem de nødvendige verktøyene for å fylle rollen. Fylkeskommunene kan håndtere ansvaret godt - i dialog med NAV, arbeids- og næringsliv. Fylkeskommunene skal blant annet utvikle regionale kompetansepolitiske strategier.

Karriereveiledning må forankres i regionale planer og strategier og inngå som et virkemiddel i arbeidet med kompetanseutvikling. Videre utvikling av karriereveiledning må ta hensyn til regionale behov og prioriteringer. De fleste oppgavene til Kompetanse Norge vil dermed naturlig høre hjemme i fylkeskommunene.

Inkludering og integrering

Kommunene har hovedansvar for integrering av flykninger. Det har vist seg utfordrende for mange kommuner å sikre en god gjennomføring av introduksjonsprogrammet. Forslaget om å legge ned IMDI og overføre disse oppgavene til fylkeskommunene er fornuftig fordi det kan styrke samspillet mellom kommunene og fylkeskommunene. Fylkeskommunene kjenner kommunene, vil kunne ha nær dialog om kommunenes behov og vil kunne ivareta rollen som både pådriver og veileder i integreringsarbeidet. Fylkeskommunene har en samordningsrolle og kan mobilisere og samarbeide med andre viktige sektorer.

Når det gjelder ekspertutvalgets vurderinger på integreringsfeltet er ikke bibliotekenes nåværende innsats nevnt. Østfold fylkeskommune mener at bibliotekenes fortrinn må utnyttes enda bedre i den framtidige integreringspolitikken. Bibliotekene er allerede en av samfunnets viktigste integreringsarenaer og driver effektivt integreringsarbeid, Stortingsmelding 30 (2015-2016) viser til at

svært mange folkebibliotek samarbeider med organisasjoner, frivillige og lokale ildsjeler om blant annet leksehjelp, dataopplæring eller språkkafe.

Samferdsel

Fylkeskommunene har ansvaret for en stor del av samferdselsområdet i dag. Det gjelder fylkesveiene som utgjør 80 prosent av det samlede veinettet, kollektivtransport (ikke jernbane) og fylkesveiferjer. En overføring av nye oppgaver er fornuftig fordi det styrker en allerede sterk fylkeskommunal satsing og gir rom for å se enda flere virkemidler i sammenheng.

For å lykkes med utvikling på samferdselsområdet er det nødvendig at transportformene ses i sammenheng og utfyller hverandre. Kundene har behov for sømløse systemer mellom kollektivsystemene, noe som er vanskelig å få til når ansvaret for tjenestene er spredt på ulike instanser.

Viken fylkeskommune vil i kraft av sin størrelse, sentrale beliggenhet og store transportbehov være godt rustet til å ivareta store samferdselsoppgaver. Sammen med Oslo kan Viken bidra til effektive transportløsninger på Østlandet. Det er også viktig med godt samarbeid med Vestfold og Telemark, og Oppland og Hedmark om Intercity satsing.

Kjøp av togtjenester

Det er i dag utfordringer med å få sømløs billettering mellom buss og tog. Det vil si felles billettsystem, enhetlige priser og rabattordninger og smidige tidsmessige tilpasninger mellom tog og buss.

Ekspertutvalgets anbefaling om å overføre kjøp av togtjenester til fylkeskommunene vil legge til rette for sømløs kollektivtransport i fylkene. Dette er nødvendig for å lykkes med å få flere til å reise kollektivt, slik at null-vekst-målet for personbiltransport nås. Et samlet ansvar for kollektivtransport vil kunne gi både samordningsgevinster og mere brukervennlige løsninger. Det gjelder spesielt med tanke på at det nå utvikles tverrsektorielle mobilitetssystemer som kan se hele reisekjeden under ett.

Kjøp av togruter vil bli et regionalt politikkområde på lik linje med kjøp av andre kollektivtjenester. Anbefalingene vil dermed også styrke muligheten for effektive prioriteringer på tvers av ulike kollektivtransport-løsninger. Ekspertutvalget viser til at regionalt og lokalt togtilbud bør tilpasses ulike regionale behov og forutsetninger når det gjelder hvilke ruter som skal prioriteres, takster og prioritering av jernbane opp mot andre transportformer. Å overføre tilskudds-ansvaret for kjøp av jernbanetjenester til fylkeskommunene er i tråd med at oppgaver som krever utøvelse av politisk skjønn og vurdering bør legges til folkevalgte organer.

Utvalget foreslår derfor at ansvaret for kjøp av fylkesinterne togruter og kjøp av togruter mellom henholdsvis Østfold/Akershus/Buskerud, Telemark/Vestfold, Hedmark/Oppland og Oslo, som i dag ligger til Jernbanedirektoratet, overføres til fylkeskommunene. Overføring av grenseoverskridende togtilbud forutsetter at fylkeskommunene samarbeider om kjøp og utvikling av et koordinert togtilbud. Viken, altså Østfold/Akershus/Buskerud er beredt på å ta et vertskommuneansvar, som det største "jernbanefylket".

Ny fylkesinndeling fra 2020 vil innebære at en del av landets togruter vil bli fylkesinterne og et stort antall ruter vil kun passere én grense – grensen til Oslo. Dette omfatter samtlige lokaltogruter i hovedstadsregionen samt regiontogene til og fra Kongsberg, Eidsvoll og Østfoldbyene. Deler av intercitytriangleret på Østlandet vil fortsatt krysse fylkesgrenser, selv med ny fylkesstruktur.

Østfold fylkeskommune ønsker oppgaver knyttet til kjøp av togruter velkommen, og mener disse oppgavene vil styrke fylkeskommunen, både i kraft av at det er vesentlig for innbyggerne, men også fordi det skaper nødvendige samarbeidsrelasjoner med omliggende fylker.

Østfold fylkeskommune støtter også ekspertutvalgets forslag om overføring av tilskuddsordningen for TT-tilbudet til fylkeskommunene. Det vil øke muligheten for å se TT-tilbudet som en integrert del av et samlet mobilitetstilbud.

Sams veiadministrasjon – kommentar og status

Ved behandling av Prop. 84S (2016-2017) gjorde Stortinget følgende vedtak:

"Stortinget ber regjeringen sørge for at regional vegadministrasjon, som har ansvaret for planlegging og drift av fylkesvegene, overføres fra Statens vegvesen til regionalt folkevalgt nivå".

Ekspertutvalgets mandat er avgrenset mot vurderinger av Sams vegadministrasjon fordi regjeringen allerede er i gang med utredningen av dette. Utvalget peker likevel på at «det virker hensiktsmessig å overføre til fylkeskommunen, den fagadministrasjonen for fylkesveiene som fylkeskommunene allerede har det politiske og økonomiske ansvaret for». Det vises til at en overføring er i tråd med at det myndighetsorgan som er tillagt ansvar og beslutningskompetanse for en oppgave, også skal ha fagmiljøet tilknyttet oppgaven.

Østfold fylkeskommune mener det en styrke å ha totalansvar for gjennomføring av politikkområder. Det gjør også ansvarslinjene tydeligere for befolkningen.

Det administrative arbeidet med sams vegadministrasjon er godt i gang i Viken. Det er gjort en vurdering av hvilke oppgaver som haster og hvilke som ikke nødvendigvis må avklares før 2020. Det er etablert styringsgruppe for arbeidet og under etablering arbeidsgruppe. Det er etablert god kontakt med Statens vegvesen Region øst og sør med mål om et godt og tett samarbeid framover for å overføre av Sams til fylkeskommunene.

Østfold fylkeskommune vil understreke at det er viktig at Stortinget ber regjeringen følge opp allerede vedtatt overførte oppgaver, at denne overføringen skjer i omfanget det er vedtatt og etter intensjonen.

Klima, miljø og naturressurser

Miljø og klima

Ekspertutvalget foreslår at fylkesmannens ansvar innen naturforvaltning (artsforvaltning og verneområdeforvaltning), friluftsliv og klima/klimatilpasning i sin helhet overføres til fylkeskommunene. Fylkesmannens innsigelsesmyndighet knyttet til sektoransvaret foreslås også

overført til fylkeskommunene. Tilsvarende foreslås tilskuddsordninger som forvaltes av Miljødirektoratet på disse områdene overført til fylkeskommunene.

Disse forslagene er fornuftige fordi fylkeskommunene i dag har et betydelig ansvar innenfor friluftsliv. At både arts- og verneforvaltningen foreslås overført, bidrar å se mer helhetlig på forvaltningen - også som en del av arealforvaltningen. Dette sammenfaller med fylkeskommunenes ansvar som regional planmyndighet og rolle i arealplanleggingen. Det er naturlig at tilskuddsordningene følger oppgavene.

Overføring av oppgaver og myndighet vil gi mulighet for en helhetlig tilnærming til naturressurser som nå er fragmentert - vannkraft, akvakultur, vilt, fisk, trua, sårbare og uønskede arter. Artsforvaltningen vil skje innenfor nasjonale rammer som angir nivå på bestand av rovdyr, nasjonalt og eventuelt per fylke. En samling av de regionale kompetansemiljøene på området vil gjøre forvaltningen mer effektiv og gi bedre grunnlag for å se ulike arter/biosystem i sammenheng.

Opgavene som er forslått overført fra Fylkesmannen er allerede organisert fylkesvis. En overføring til fylkeskommunene innebærer ikke endringer i geografisk nivå for oppgavene.

Ekspertutvalget har ikke beskrevet landbrukssektoren inngående, men pekt på overføring og samordning av virkemidler.

Utvalgets forslag vil også gi bedre forankring av viktige nasjonale miljøpolitiske mål lokalt og regionalt.

Fylkeskommunene foreslås som regionalt samordningsansvarlige på klimaområdet. Dette støttes fordi behovet for samordnet klimaarbeid best løses gjennom regional planlegging, særlig gjennom en samordnet areal- og transportplanlegging. En slik ansvarlig samordningsmyndighet finnes ikke i dag. Dette vil bidra til bedre samordning mot kommunene. Det sammenfaller også med forslaget om å styrke fylkeskommunene på næringsområdet, eksempelvis ved utvikling av grønn teknologi. Arbeidet må være en integrert del av regional planlegging, slik også ekspertutvalget foreslår.

Det er positivt at ekspertutvalget så tydelig har påpekt at fylkeskommunene fortsatt bør være vannregionmyndighet for vannforvaltningen og at vannforvaltningsplanene skal vedtas som regionale planer. Myndighetsfordelingen innen vannforvaltning er i dag fragmentert og fylkeskommunens rolle som regional planmyndighet kan sikre koordinering og felles enighet om retning, mål og tiltak. Det kreves utstrakt samordning mellom både forvaltningsnivå og sektorer, noe som er regional plan sin styrke.

Ekspertutvalgets framstilling på miljø- og klimaområdet er neppe uttømmende, men gir retning og tyngde. Viken rår over viktige naturressurser, som er attraktive for så vel bruk og utvikling som vern. Det er viktig at samfunnsutviklerrollen blir tydelig og gis arbeidsrom ved at heller flere enn færre oppgaver overføres fra statlig nivå. Fylkeskommunene har allerede tatt et stort ansvar som faglig veileder og samarbeidspartner for kommunene på miljø- og klimaområdet. Klima- og miljøoppgavene er komplekse og grenseoverskridende. Samordning og avveining mellom ulike sektorer og interesser, er derfor viktig i håndtering av disse utfordringene. Å overføre oppgaver fra Fylkesmannen, samt relevante tilskuddsordninger som i dag forvaltes av Miljødirektoratet, vil styrke dette arbeidet og samle ressursene slik at gjennomføringsevnen blir større.

Overføringen av ansvar på klima- og miljøområdet vil også gi muligheten for å se oppgavene i sammenheng med øvrige fylkeskommunale oppgaver – arealforvaltning, friluftsliv, reiseliv, kompetanse.

Ressursforvaltning

Ekspertutvalget omtaler ressursforvaltning, men kunne vært tydeligere ift forvaltning av jord- og skogbruksarealer (jordvern er nevnt). Det bør vurderes om behovet for sterkere regional planlegging bør harmoniseres med at fylkeskommunene også får en mer aktiv rolle som forvaltningsmyndighet for jord- og skogbruksressursene. Slike arealer er helt sentrale for bruk og utvikling av næring, men ofte er også de samme arealene attraktive for utbygging og også viktige å verne for ettertiden. En sterkere og mer bindende regional planlegging samt arealmessig større kommuner kan gi flere arealalternativer - som igjen kan gi et mer effektivt jordvern. På samme vis er det viktig å få fram at håndtering av spørsmål knyttet til jord- og skogbruksarealer også har betydning for felles grep innen miljø og klima.

Ekspertutvalget foreslår at fylkeskommunene får overført mindre oppgaver innen akvakultur og små vannkraftverk. I tillegg mener utvalget at regional plan som grunnlag for ressursforvaltning må styrkes. Viken fylkesnemnd mener det er positivt at utvalget nettopp peker på regional plan som verktøy for ressursforvaltningen. Dette fordi regional plan sin samordningsrolle og mål om å avveie samfunnshensyn vil være gode verktøy for en helhetlig forvaltning.

Friluftsliv

Ekspertutvalgets forslag om å samle ansvaret, oppgavene og forvaltningen innen friluftsliv til fylkeskommunene er fornuftig fordi tilskuddsordninger bedre kan ses i sammenheng ut fra lokale og regionale forutsetninger og behov. Å samle all offentlig tilskuddsforvaltning for friluftsliv hos fylkeskommunene vil styrke deres mandat på friluftslivsfeltet, og gi bedre oversikt og helhetsforståelse. De fremtidige fylkeskommunene vil utvilsomt kunne utføre friluftslivsoppgavene bedre dersom disse er ansvarlige for en større del av eller hele friluftslivsporteføljen. Friluftslivsfeltet er mangfoldig, noe som krever skreddersøm og regional tilpasning, samt mobilisering. Ved endringer i roller innen friluftsliv bør det også være en mulighet til ny vurdering av modeller for forvaltningen av marka og ivaretagelse av Markarådet.

Helse og levekår

Folkehelse

Ekspertutvalget foreslår at fylkesmannens oppgaver på folkehelseområdet, ut over tilsynsmyndigheten, overføres til fylkeskommunene. Forslaget er fornuftig fordi fylkeskommunene allerede har et betydelig ansvar på folkehelseområdet - tuftet på prinsippet om helse i alt vi gjør - innen både tannhelse, videregående opplæring, friluftsliv, kultur, samferdsel og ikke minst som regional planmyndighet.

Fylkeskommunene har også en viktig rolle i å støtte kommunenes folkehelsearbeid og ha oversikt over helsetilstanden. Gitt store sosiale og geografiske variasjoner i levekår og helseatferd, er folkehelsearbeid et typisk eksempel på en oppgave som må være tilpasset regionale utfordringer og behov. Et målrettet folkehelsearbeid må også prioritere og tilpasse innsatsen til de områder og

utfordringer der behovene er størst. Utvalget mener at fylkeskommunen som politisk organ – og i kraft av sin regionale samfunnsutviklerrolle – bør få et større og mer helhetlig ansvar for denne oppgaven. Større handlefrihet for fylkeskommunene vil bidra til å utvikle folkehelsen basert på lokale og regionale behov.

Det er fornuftig å foreslå at tilskuddsordningene i Helsedirektoratet og hos fylkesmannen må følge forvaltnings- og veiledningsansvaret, og at disse legges til fylkeskommunene, som kjenner lokale forhold og behov. Forutsetningen for å lykkes med slike ordninger er at statlige aktører, kommunesektoren og frivilligheten samarbeider og samordner sine ulike satsinger. Fylkeskommunene har god forutsetning for å mobilisere til slikt samarbeid.

Tannhelse

I Ekspertutvalgets rapport er tannhelse del av området helse og levekår, men omtales ikke særskilt. Organisering av tannhelsetjenesten ligger i dag til fylkeskommunene. Etter en lengre prosess der det har vært vurdert å flytte dette til kommunalt nivå, er konklusjonen at dette inntil videre forblir på regionalt nivå. **Østfold fylkeskommune** vil understreke at dette er en god løsning for å gi godt tannhelsetjenestetilbudet til befolkningen i Viken.

Barnevern

Forslaget om overføring av oppgaver fra barnevernet er koblet opp mot fylkeskommunenes allerede eksisterende oppgaver – slik som opplæringstilbud til elever i barnevernsinstitusjoner. Fylkeskommunene har allerede utstrakt samarbeid med kommunene der institusjonene ligger, og det er utfordringer knyttet til samordnet planlegging i dag. Ved å utvikle samarbeidet kan man finne helhetlige løsninger for brukerne i barnevernet.

Barnevern vil bli en stor tjeneste i de nye fylkeskommunene dersom det overføres, noe som gir grunnlag for faglig styrke, effektivitet og gode leveranser. Fylkeskommunene er trent på samhandling med kommunene, noe som vil være avgjørende for å lykkes med oppgavene ekspertutvalget foreslår å overføre. Oppgaver med konsekvens for enkeltpersoner og med konfliktlinjer er for øvrig egnet til å øke interessen for – og legitimiteten til – fylkeskommunene.

Kultur og kulturminnevern

Kultur

På kunst og kulturområdet går ekspertutvalget langt i å foreslå flytting av oppgaver til regionalt nivå. Dette er fornuftig fordi det gir fylkeskommunene en mer reell mulighet til å arbeide med regional kunst- og kulturutvikling og gir mer kraft til rollen både som institusjonseier, stifter og tilskuddsgiver.

Organisasjonsformen for de berørte institusjonene endres ikke (aksjeselskap, stiftelser, osv), og prinsippene for god styring vil være like gjeldende dersom disse endringene trer i kraft. Derimot vil institusjonene kunne oppleve at tilgang til avklaringer og dialog styrkes vesentlig, sammenlignet med samhandlingen med statlig nivå. Prinsippet om armlengdes avstand gjelder like fullt for fylkeskommunene som for staten, og utvalget presiserer at en overføring av tilskuddsansvaret til fylkeskommunene ikke skal innebære politisk innblanding i de berørte institusjonenes eller tiltakenes

kunstneriske innhold. Fylkeskommunene er i mange tilfeller inne i institusjonenes finansieringssystem i dag og kjenner rollen.

Mange av institusjonene oppfatter statlig finansiering som et kvalitetsstempel. Et tyngre regionalt ansvar vil ikke endre kvalitetsaspektet, gitt at de finansielle rammene er uendret. Flere institusjoner gir også uttrykk for at tredelingen som ligger i statlig, fylkeskommunal og kommunal finansiering fungerer som en garantist for forutsigbarhet.

Det er samtidig viktig med en sterk nasjonal politikk på området. En nasjonal kulturpolitikk kan reguleres gjennom lover og føringer mer enn finansiering gjennom spleiselag, som i dag. Kulturområdet bærer preg av uklarhet i forskjellene mellom nasjonal og statlig kulturpolitikk. Det må tydeliggjøres at institusjoner med regionalt eierskap og finansiering også er en del av den nasjonale kulturpolitikken og har en nasjonal rolle.

Ekspertutvalget påpeker det samme som fylkeskommunene har gjort i lang tid: Manglende dialog og samhandling mellom forvaltningsnivåene på kunst- og kulturfeltet. Det er staten som bestemmer, og fylkeskommuner og kommuner må følge opp for å unngå at institusjonene blir taperne. Staten er ikke villig til å ta hensyn til regionale og lokale kulturpolitiske føringer. Dette er en uholdbar situasjon.

En styrket dialog med kommunene vil være en effekt av at fylkeskommunene får flere oppgaver og virkemidler. En tett dialog med kommuner om felles strategier og prioriteringer er helt vesentlig og en naturlig del av hvordan samfunnsutviklerrollen på kunst- og kulturområdet må utvikles. I tillegg gir det fylkeskommunene og kommunene større mulighet til å bidra til å bygge sterke regionale fagmiljøer, som også vil kunne stå seg i en nasjonal konkurranse.

Det er fornuftig at ordningene Den kulturelle skolesekken, Musikkutstyrsordningen, Ordningen for innkjøp av musikkinstrumenter, Aktivitetsmidler kor, Krafttak for sang og Ordningen for historiske spill overføres til fylkeskommunene. Dette kan gi regionale synergier.

Utvalget utdyper imidlertid ikke hva det legger i overføringen av Den kulturelle skolesekken, og hvilke konsekvenser det eventuelt skal få for Kulturtanken, som det statlige organet for ordningen. Den kulturelle skolesekken er i utgangspunktet en regional ordning, og det er allerede i dag uklart hva Kulturtankens rolle skal være.

Kulturdepartementet har varslet en kulturmelding i løpet av 2019, og arbeidet er påbegynt. Østfold fylkeskommune mener oppgaveoverføringen som foreslås kan gjennomføres nå, uavhengig av kulturmeldingen. Dette vil rydde meldingsarbeidet, slik at man kan fokusere på utviklingen av en nasjonal kulturpolitikk – og dermed innholdet i kulturpolitikken, ikke på strukturelle forhold. Det er avgjørende å få en større bevissthet rundt nasjonal vs. statlig politikk på området og en synliggjøring av det lokale og regionale nivåets avgjørende rolle i en samlet nasjonal kulturpolitikk. Det gir også grunnlag for å løfte fram det lokale kulturlivet – den lokale grunnmuren – på en god måte. Kultur for barn og unge vil være en sentral pilar i en slik tilnærming.

Kulturrådet

Kulturrådets rolle kan sammenlignes med forskningsrådets rolle i kunnskapssektoren. Det er derfor viktig at Kulturrådets rolle som nasjonal arena kan opprettholdes, primært med oppgaver knyttet til Kulturrådets opprinnelige oppdrag som forvalter av Kulturrådets fond. Kulturrådet har imidlertid en mengde oppgaver som kan overføres til fylkeskommunene.

Utvalget mener at deler av Kulturrådets midler (Norsk kulturfond), bør overføres til fylkeskommunene. Det vil omfatte prosjektmidler og driftsstøtte til institusjoner, arrangementer eller prosjekter som primært har et lokalt eller regionalt nedslagsfelt, det vil si at publikum i hovedsak kommer fra nærområdet til institusjonen eller arrangementet. Utvalget mener også at ordninger og arrangementer som ikke har som primær oppgave å ivareta særlige nasjonale hensyn, og/eller krever et etterspørselsgrunnlag som er landsdekkende, bør overføres til fylkeskommunene.

Kulturrådet bør etter utvalgets oppfatning fortsatt ivareta institusjoner og arrangementer med et klart nasjonalt oppdrag, områder som er spesialiserte, områder med et lavt etterspørselsgrunnlag og områder kjennetegnet av lite konkurranse. Dette støttes som tilnærming. Kulturrådet spiller en sentral rolle i utviklingen av kunstpolitikken, og denne bør videreføres som i dag. Et sentralt element her er hvordan tildelinger i Kulturrådet skjer gjennom fagfelle-vurdering. Det vil være lite formålstjenlig å bygge opp regionale fagutvalg og komiteer for å forvalte disse tilskuddene. Til det er det norske kunstfeltet for lite. Vi i denne sammenheng henviser til for eksempel forskningsrådet og forvaltningen av regionale forskningsfond (RFF).

Museum

Utvalgets forslag om en tydeligere regional rolle på museumsområdet er fornuftig. Det er ikke grunn til å tro at det fylkeskommunale ansvaret vil svekkes av et mer helhetlig finansieringsansvar.

Det er nært samarbeid mellom fylkeskommunene og museene i Akershus, Buskerud og Østfold i dag, og utviklingsoppgaver legges til museene. Østfold fylkeskommune støtter derfor utvalgets forslag om en tydelig regional rolle på museumsområdet, og ser ikke at dette vil stå i motstrid til å utforme og gjennomføre en nasjonal museumspolitik.

Kulturbygg

Utvalgets forslag om å gi fylkeskommunene et totalansvar for tilskuddsordningen til kulturbygg er fornuftig, fordi det harmonerer med fylkeskommunenes utviklingsrolle og mulighet til å samspille om gode løsninger lokalt – særlig mellom kultur- og utdanningssektoren.

Regionalt investeres det milliarder i nye skolebygg for å møte elevtallsveksten og et fremtidsrettet og kvalitativt, godt utdanningstilbud. Dette er også en sentral del av god stedsutvikling, der helhet og sambruk på tvers av sektorer og aktiviteter er nødvendig. Denne lokale kunnskapen vil aldri et statlig ledd kunne inneha. Ekspertutvalget mener at fylkeskommunene innehar den kompetansen som kreves for å utføre denne oppgaven og være en faglig støttespiller i det kommunale kulturarbeidet. Statlige etater har ikke forutsetninger for å ivareta denne oppgaven og bør heller ikke bygges opp for å ta denne oppgaven.

Film

Filmfeltet er ikke omtalt av ekspertutvalget, men det er god grunn til å implementere de prinsipielle

linjene utvalget har trukket opp også på dette feltet. Filmfeltet er allerede godt forankret som en regional oppgave, og de regionale filmsentrene har en godt utviklet infrastruktur. Filmsentrene er et godt eksempel på regionalpolitisk prioritering av et felt, og bør kunne sees tettere i sammenheng med andre regionale satsinger. I tråd med dette bør regionale filmsentre og -fond styrkes, og overta deler av filminstituttets midler. På denne måten vil en etablert struktur, med god kunnskap om bransjen og det regionale næringslivet, utnyttes bedre. Et samarbeid mellom regionene vil styrke feltet ytterligere. Regional filmsatsing burde derfor kunne overføres fylkeskommunene.

Bibliotekområdet

Utvalget foreslår å overføre ansvaret for forvaltning av spillemidler på biblioteks-, arkiv- og museumsfeltet som i dag ligger til henholdsvis Nasjonalbiblioteket, Arkivverket og Kulturrådet til fylkeskommunene. Dette er en fornuftig og riktig overflytting av ansvar som understøtter og forsterker den rollen fylkeskommunene allerede har etter bibliotekloven, med ansvar for å ivareta regionale bibliotekoppgaver og regional bibliotekutvikling.

Overflyttingen vil bidra til å gjennomføre nasjonal bibliotekpolitikk på lokalt nivå, som er enda bedre tilpasset regionale behov og vedtatt bibliotek- og kulturpolitikk. Den vil videre kunne føre til økt dialog mellom fylkeskommunene og Nasjonalbiblioteket om bibliotekutvikling i regionen, og styrket samhandling mellom fylkeskommunene og kommunene.

En overføring av prosjektmidler til fylkeskommunene må imidlertid ikke gå på bekostning av fagbibliotekenes mulighet for å søke prosjektmidler fra Nasjonalbiblioteket.

Forvaltning av spillemidler

Fylkeskommunene har ansvar for å vurdere og prioritere søknadene til idrettsanlegg i kommunene. Utvalget mener ikke det er noen grunn til å endre nåværende ansvarsfordeling. Imidlertid stiller utvalget spørsmål ved behovet for at KUD årlig skal fastsette de fylkesvise rammene til idrettsanleggene til kommunene – på bakgrunn av godkjent søknadssum, antall og anleggsdekning. Utvalget foreslår en modell der tippemidlene til idrettsanlegg i kommunene fordeles direkte til fylkeskommunene uten forutgående behandling i departementet. Dette er fornuftig fordi det vil forenkle forvaltningen av midlene. Kriteriene for fordeling mellom fylkeskommunene bør endres, slik at folketall og befolkningssammensetningen tillegges høyere vekt.

Østfold fylkeskommune støtter utvalgets anbefaling om at kriteriene for fordeling av midler til post 1.1 «Idrettsanlegg i kommunene» bør vurderes på nytt. Det bør imidlertid tydeliggjøres hva en direkte fordeling til fylkeskommunene, uten forutgående behandling i departementet, konkret vil innebære. Østfold fylkeskommune mener det er nødvendig med en helhetlig vurdering og utredning av hva som påvirker anleggsbyggingen i kommunene og ikke bare peke på et element i fordelingsnøkkelen, som ekspertutvalget her gjør.

Andre oppgaver som eksempelvis idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av enkelte anleggstyper bør overføres fra Kulturdepartementet til fylkeskommunene. Dette vil kunne bidra til raskere saksbehandling av søknad om forhåndsgodkjenning. Ved å delegere det totale beslutningsnivået til det regionale folkevalgte nivået, kan det arbeidet effektiviseres. Der finnes allerede en betydelig

kompetanse, både om kriteriene for ordningene og om lokale og regionale behov. Dette kan bidra til å forsterke et interkommunalt perspektiv på både idrettsanlegg og kulturbygg.

Det er imidlertid viktig å utarbeide en nasjonal anleggspolitikk og at det er et nasjonalt politisk engasjement for idrettsanlegg og infrastruktur for fysisk aktivitet basert på lokale og regionale behov.

Det må sikres en god kontakt og dialog mellom idrettsforbund og særforbund om utforming og gjennomføring av den nasjonale idrettsanleggspolitikken. Det finnes betydelig kompetanse i fylkeskommunene både om de statlige bestemmelsene for ordningen, og om lokale og regionale behov.

Østfold fylkeskommune mener ordningen i større grad enn i dag kan tilpasses regionale behov, for eksempel ved at fylkeskommunene fritt kan disponere en andel av det årlige tilskuddet til fortløpende saksbehandling av anlegg for egenorganisert aktivitet, eller innovative anleggstyper som det innenfor dagens rammer ikke gis rom for. De lokale behov og prioriteringer vil variere, og fylkeskommunene vil kunne balansere behovene både til den organiserte og egenorganiserte aktiviteten.

Kulturminnevern

Kulturminneområdet har skilt seg en del fra de andre ved at fylkeskommunene helt siden 1990-tallet har forvaltet delegerte statlige oppgaver, og at det over lengre tid har vært forberedt ytterligere overføring av oppgaver fra Riksantikvaren til fylkeskommunene. Det har vært administrativ dialog mellom fylkeskommunene og Riksantikvaren om dette, og det har så langt vært stor grad av konsensus.

Samtidig vil fylkeskommunene gjenta signalet om at en helhetlig og mer konsekvent oppgaveoverføring vil være mer ryddig enn en delvis og mulig trinnvis overføring. Dette gjelder både for at fylkeskommunene skal kunne forberede egen organisasjon for oppgavene på en god måte, og for at kulturminneforvaltningen blir mer oversiktlig og logisk for eksterne aktører, og mindre preget av gråsoner.

Ekspertutvalget anbefaler at store deler av Riksantikvarens førstelinjeoppgaver overføres til fylkeskommunene, men at det kan være hensiktsmessig at Riksantikvaren beholder noen oppgaver av særlig spesiell karakter. Det vil si at alle kulturminneforhold skal avklares i fylkeskommunene uavhengig av kulturminnetype og datering. Dette er positivt og fornuftig. Overføring av ansvar gjør at regional kulturminneforvaltning får et mer helhetlig ansvar og et større overblikk over kulturminneinteresser i eget fylke. Dette gjør det enklere å opptre overfor brukerne på en forutsigbar måte, og i større grad sikre likebehandling. Utvalget mener videre at det er hensiktsmessig at Riksantikvaren fremdeles er fredingsmyndighet og klageorgan for vedtak fattet i fylkeskommunene, og at Riksantikvaren beholder innsigelsesmyndigheten etter gitte kriterier. Utvalget har ikke spesifisert disse kriteriene. Forslaget er i tråd med det som har ligget til grunn for dialogen mellom Riksantikvaren og fylkeskommunene.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget om at innsigelsesmyndigheten forblir hos Riksantikvaren, men mener det må arbeides med *hvordan* myndigheten praktiseres. Det må være en tydelig ansvarsfordeling og delegasjon som følger opp forventningen om en regional kulturminneforvaltning

der oppgaver løses tett på brukere, men i god dialog med et direktorat som skal følge opp nasjonale interesser.

Utvalget foreslår å overføre relevante tilskuddsordninger. Vi mener dette bør omfatte alle statlige ordninger som ikke er direkte knyttet til oppgaver Riksantikvaren beholder ansvaret for. En helhetlig regional forvaltning av de økonomiske virkemidlene er et viktig grunnlag for fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle. Å legge tilskuddene helhetlig inn i fylkeskommunenes rammer kan bidra til at kulturminnevernet blir et mer interessant politikkområde regionalt, med mer helhetlig, langsiktig og forutsigbar styring. Dersom det ikke legges opp til en helhetlig overføring av de statlige tilskuddsordningene, bør det tas initiativ til et mer formalisert samarbeid mellom Kulturminnefondet og fylkeskommunene.

Fylkeskommunene har tatt ansvar for en stadig økende saksmengde i kulturminnefeltet, særlig på plansiden. I tillegg jobbes det aktivt med bruken av kulturarven som ressurs i en bærekraftig samfunnsutvikling. Større kompetansemiljøer vil gi økte muligheter for både å yte effektive og gode forvaltningstjenester, og gi gode bidrag inn i de store samfunnsutvikleroppgavene. Bruk av kulturarv som ressurs i en bærekraftig samfunnsutvikling er en viktig oppgave både i by- og tettstedsutvikling, i næringsutvikling, og i kulturlivet. For å oppnå dette, er samspill med andre fagfelt som plan, næring, kultur osv. avgjørende.

Regional planlegging

Ekspertutvalget er helt tydelig på at dersom regional planlegging som verktøy skal ha den effekten på samfunnsutviklingen som ligger i fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle, er to faktorer helt avgjørende. Først og fremst må fylkeskommunene ha nødvendige virkemidler for å oppnå sine mål. Dette løser ekspertutvalget gjennom forslag til betydelige oppgaveoverføringer. Sist, men ikke minst, må en stor og viktig aktør som staten ikke bare bidra til utarbeidelsen av planen, men også forplikte seg til å etterleve den. Dette er ekspertutvalgets viktigste, overordnede, strategiske grep.

Regional planlegging

Ekspertutvalget støtter Regjeringens forslag om å styrke regional planlegging som virkemiddel for samordning og samfunnsutvikling. Det er avgjørende at den regionale planleggingen styrkes ytterligere ved særlig å forplikte statens deltakelse og oppfølging av regionale planer. I tillegg må den regionale planleggingen være førende for KVVU-arbeid og andre tilsvarende statlige investeringer. Det foreslås også endringer som styrker regional planlegging i plan- og bygningsloven. Utvalget peker også på behovet for å bedre harmonisere sektorlovverket med plan- og bygningsloven. Østfold fylkeskommune mener ekspertutvalgets forslag vil forsterke regional planlegging som samordnende verktøy. Dette kan bidra til å løfte fylkeskommunenes regionale utviklerrolle vesentlig.

Til en viss grad er det også i dag mulig å skape legitimitet for en sterkere regional planmyndighet. Men dette er avhengig av at man strekker virkemidlene man har ut over gjengs praksis. Tiltakene som foreslås vil tydeligere forankre fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle. Forslagene innebærer endring i plan- og bygningsloven og tilpasninger i annet lovverk.

Østfold fylkeskommune mener det er mye å hente på bedre samordning av planer og virkemidler på regionalt nivå. Innføringen av – og suksessen til – regional planstrategi viser at det har manglet verktøy som tydeliggjør regional plan som strategisk verktøy for regionalpolitikken. Denne erfaringen må det bygges videre på. Forslaget om å styrke regional plan som grunnlag for enkeltvedtak i ressursforvaltningen er en god oppfølging som vil styrke forutsigbarheten i planleggingen.

Mineralutvinning og deponering, samt avklaring av egnede områder for vind- og vannkraft er eksempler på viktige politiske temaer i regionale planer. Det er i dag uklart hvor mye statlige myndigheter vektlegger regionale planer når de deler ut konsesjoner. Dette skaper usikkerhet om hva som er avgjørende for utfallet – og i hvilken grad staten faktisk oppfatter seg som forpliktet av regional plan.

Den største utfordringen for regional planlegging og de regionale planene, er gjennomføringen og oppfølgingen av disse i praksis. De nye avtalene mellom stat, kommune og fylkeskommune – som eksempelvis bymiljøavtalene og byutviklingsavtalene/byvekstavtalene – viser at det har vært behov for større forpliktelser enn det dagens formulering om regional plan i plan- og bygningsloven gir. Dette gjøres gjennom planbestemmelser. Det er viktig å ha virkemidler knyttet til regional plan som tydeliggjør planens betydning som demokratisk arena, for politiske kompromisser og som plattform for avtaler som skal bidra til gjennomføringen av disse. Østfold fylkeskommune mener derfor at videreutviklingen av dette verktøyet er viktig.

Planjuridisk veiledning

Østfold fylkeskommune støtter at planjuridisk veiledning overføres fra fylkesmannen og at fylkesmannen spisser sin tilsynsrolle. Juridisk planveiledning henger sterkt sammen med annen veiledning som fylkeskommunene har ansvar for i dag etter Plan- og bygningsloven. Det er i dag godt samarbeid mellom fylkesmannen og fylkeskommunen om planveiledningen og om planjuridiske spørsmål. En samling av kompetansen vil styrke plankompetansen i fylkeskommunene og derigjennom planveiledningen til kommunene. Fylkeskommunene har ansvar for regionalt planforum og løpende dialog og veiledning om planlegging. Ansvar for planjuridisk veiledning vil styrke og samle fagkompetansen. Dette forenkler og effektiviserer planprosessene overfor kommunene.

Samordning av statlige innsigelser og meglingsansvar i plansaker

Ekspertutvalget støtter ikke at fylkeskommunene får ansvaret for samordning av statlige innsigelser og meglingsansvar i plansaker. Utvalget peker på at et fylkeskommunalt meglingsansvar ovenfor statlige interesser kan være utfordrende. Og med flere oppgaver overført fra fylkesmannen til fylkeskommunene, øker sjansen for at fylkeskommunene vil måtte megle om egne innsigelser. I tillegg mener utvalget at fylkesmannen – som statens representant i fylket – har legitimitet ovenfor andre statlige organer, noe fylkeskommunene ikke har.

En styrking av regional plan som samordningsverktøy vil redusere behovet for at fylkesmannen har en sterk samordnende rolle. Det er problematisk om faktiske dilemmaer eller statlige målkonflikter ikke synliggjøres fordi det er ferdig avklart når regional plan utarbeides. Fylkesmannens samordning må derfor ikke redusere regional plan som verktøy for informerte avveininger og reell samordning.

Ekspertutvalget har i sin vurdering lagt særlig vekt på nasjonale interesser, og i liten grad de regionale. I den grad kommunene og andre statlige etater ikke følger opp retningslinjer i regionale planer, så kan fylkesmannen og berørt regional statsforvaltning fremme innsigelse. Når det gjelder innsigelser med hjemmel i regional plan, bør det vurderes om fylkeskommunene skal ha et samordningsansvar fordi regional plan er en vesentlig regional interesse.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget om at fylkesmannens rolle knyttes til klage, kontroll og tilsynsoppgaver og at oppgaver som innebærer skjønn, legges til regionalt folkevalgt nivå.

Vikens størrelse og muligheter det gir

Viken fylkeskommune vil, når den er i gang, ha 1,15 millioner innbygger. Fra 2020 vil det være 49 kommuner i Viken, mange av disse store og kraftfulle. Viken fylkeskommune vil til sammen ha et areal på 24010 km², og en sammensatt geografi med byer, omland og distrikt.

Viken fylkeskommune vil på mange områder ha Norges sterkeste fagmiljøer, med kompetente medarbeidere og store oppgaver. Disse fagmiljøene vil være godt i stand til å videreutvikles, tillegges nye oppgaver og fremme fagutvikling så vel som samfunnsutvikling. Som kompetanseaktør blir Viken sterk.

Ekspertutvalget foreslår noen oppgaver på samferdselsområdet som fordeles ulikt på fylkeskommunene fordi de ikke gjelder alle, for eksempel kjøp av flyruter og togruter. Viken kan få ansvar for kjøp av togruter, og et koordineringsansvar for ruter ut over Vikens område. Østfold fylkeskommune mener slike oppgaver er godt egnet for regionalt folkevalgt nivå. Samspillet med de andre berørte partene blir her viktig, og Østfold fylkeskommune ønsker å understreke at Viken kan legge til rette for et godt samarbeid til felles beste.

Når det gjelder forholdet til Oslo, vil Østfold fylkeskommune understreke betydningen av godt samarbeid i oppgaveløsningen fremover.

Andre oppgaver som kan omfattes av forslaget

Ekspertutvalget foreslår at følgende oppgaver utredes:

- overføring av barnevernsoppgavene som i dag ligger til kommunene, til fylkeskommunene.
- overføring av ansvar for tilskuddsordningene innenfor arbeidsmarkedsopplæringen og bedriftsintern opplæring som i dag ligger til NAV, til fylkeskommunene.
- kartlegge dagens tilsyns- og klagehemler overfor fylkeskommunene med sikte på en reduksjon av antall hjemler og sterkere ansvarliggjøring av fylkeskommunene.
- organiseringen av sykehusene, der en fylkeskommunal modell inkluderes i utredningen.

Østfold fylkeskommune merker seg ekspertutvalgets forslag om å utrede områdene, og vil ta stilling til dette dersom det blir aktuelt.

Internasjonalt arbeid

Internasjonalt samarbeid generelt og europeisk og nordisk samarbeid spesielt er et egnet virkemiddel for å skape vekst og utvikling regionalt. Dette gjelder så vel for utviklingen av offentlige tjenester og regional konkurransekraft, som for å finne løsninger på komplekse samfunnsutfordringer.

Fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle kan knyttes til mobilisering og informasjon, veiledning, støtte til prosjektutvikling, å drive politikkutforming via medlemsorganisasjoner og bidra til erfaringsutveksling og deling av kunnskap.

En tydeligere mobiliseringsrolle til fylkeskommunene og virkemidler til å drive prosjektutvikling kan sikre større hjemhenting av prosjekter og bredere utviklingsgrunnlag for fylkene og de regionale aktørene. Fylkeskommunene kjenner de regionale aktørene og deres behov, har god kontakt med partnere innen næring, miljø, kultur og FoU-sektoren. Dersom fylkeskommunene tillegges en større rolle og får overført en større andel av ressursene innen mobilisering, kan dette være med på å utfylle de regionale forskningsfondene, virkemidlene innenfor næringsutvikling, folkehelse og kultur. Fylkeskommunene kjenner sine aktører, har god kontakt med partnere innen næring, kultur og utdanning som de viktige feltene. Slik vil det internasjonale arbeidet være en integrert del av samfunnsutviklerarbeidet, og kan kobles til å skape sterke steder og regioner.

Mobiliseringsvirkemidler finner man i dag i kulturrådet, samt i forskningsrådet og Innovasjon Norge.

Finansiering og arbeidsgiveransvar

Ekspertutvalget sier lite om hvordan finansieringsprinsippene skal være, og dette ligger da heller ikke til mandatet. I mandatet fremgår det at rammestyring (økonomisk og juridisk) bør legges til grunn ved overføring av nye oppgaver til fylkeskommunene. Videre sier utvalget at dette forutsetter finansieringsmodeller som legger til rette for lokale prioriteringer, og i prinsippet vil dette være modeller basert på rammeoverføringer.

Østfold fylkeskommune forutsetter at nærmere konkretisering av finansieringsprinsippene for de nye oppgavene må bli en del av arbeidet med inntektssystemet, som KMD har satt igang frem mot 2020. Det må gjøres nøyaktige kostnadsberegninger av de oppgavene som blir besluttet overført til fylkeskommunene, og vi forutsetter fullfinansiering av oppgavene.

Østfold fylkeskommune har forståelse for at det oppstår usikkerhet blant ansatte på arbeidsplasser som nå foreslås underlagt et annet forvaltningsnivå, og dermed muligvis en annen type styring. Men det er viktig å understreke at fylkeskommunen er, og skal være, en god arbeidsgiver. Det må legges til rette for en god og ryddig prosess med så tidlige avklaringer som mulig, for på denne måten å vise forståelse for arbeidstakeres behov for trygghet. Fylkeskommunen er allerede i dag en stor kompetansearbeidsplass, og med nye oppgaver kommer også behovet for ny kompetanse. Arbeidstakerhensynet bør alltid være med i vurderingen, også når det gjelder ekspertutvalgets rapport.

Avsluttende kommentarer

Østfold fylkeskommune vil avslutningsvis oppsummere:

- Østfold fylkeskommune er enige i de prinsippene og vurderingene som ekspertutvalget har lagt til grunn i sin rapport for overføring av oppgaver og mener at utvalgets forslag vil styrke demokratiet, desentralisere makt til det beste for innbyggerne og føre til bedre og mer effektiv forvaltning av virkemidler.
- Østfold fylkeskommune ber om at regjeringen behandler forslagene fra ekspertutvalget med en helhetlig tilnærming
- Østfold fylkeskommune ber om at regjeringen gir Stortinget mulighet til en tilsvarende samlet vurdering og kan følge opp og fatte helhetlige vedtak som gjør at fylkeskommunene kan planlegge med en størst mulig samlet og avklart oppgaveportefølje fra 1.1.2020.
- Østfold fylkeskommune vil foreslå at det utredes ytterligere overføring av oppgaver i tilfeller hvor oppgavene a) er tett knyttet til oppgaver som allerede er foreslått overført, b) er tett knyttet til oppgaver fylkeskommunene allerede har, og c) ellers er i henhold til de prinsipper ekspertutvalget har lagt til grunn.